

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА ОРГАНІЗАЦІЮ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ФУТЗАЛУ В УКРАЇНІ

Петраков Євгеній Сергійович,

аспірант I року навчання НН ІФК

Спеціальності 017 Середня освіта (Фізична культура і спорт)

Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

<https://orcid.org/0009-0007-0558-1026>

Леоненко Андрій Васильович,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри теорії та методики фізичної культури

Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

<https://orcid.org/0000-0001-5132-9461>

У статті комплексно досліджено вплив воєнного стану на систему організації футзальних змагань в Україні. Окреслено умови, що визначають специфіку спортивного функціонування в умовах збройного конфлікту, включаючи організаційні виклики та нормативні вимоги. Розглянуто поточні адаптаційні механізми, що формуються в межах українського законодавства та практики спортивного менеджменту, зокрема щодо безпеки проведення матчів і гарантування прав учасників.

У даній науковій роботі висвітлено зміни у функціонуванні змагального календаря, трансформацію інфраструктурної бази, втрату окремих клубів, а також нові тенденції у підходах до тренувального процесу. Запропоновано аналітичний огляд актуальних проблем, зокрема ракетної загрози, регіональної нерівності в доступі до ресурсів, морального стану спортсменів та обмежень у міжнародній діяльності. Визначено перспективні напрямки підтримки галузі, включаючи створення резервних майданчиків, цифровізацію змагань, мобільні академії, інституціоналізацію психологічної допомоги та реформу механізмів виїзду гравців за кордон.

Дослідження базується на методі контент-аналізу нормативних актів, регламентів Асоціації футзалу України, статистичних матеріалів і практичних прикладів, отриманих у ході сезону 2022–2025 років. Автори обґрунтовують потребу в національній програмі підтримки футзалу як інструменту соціальної стійкості та єдності в умовах кризи. Наведені результати є актуальними як для спортивної спільноти, так і для державних органів, задіяних у сфері фізичної культури, безпеки та освіти. Результати аналізу також можуть стати підґрунтям для формування стратегічних ініціатив на рівні державної політики у сфері спорту в умовах надзвичайних ситуацій. Акцент зроблено на необхідності збереження футзалу як соціального явища, що сприяє згуртованості громад, підтримці молоді та забезпеченню перманентності спортивної традиції навіть в умовах воєнного часу. Крім того, підкреслено роль футзалу як інструменту реабілітації і психологічної підтримки вразливих верств населення. Вивчення зазначених аспектів дозволяє поглибити уявлення про трансформацію спортивного середовища в період збройного конфлікту та обґрунтувати подальші кроки у сфері національної спортивної політики.

Ключові слова: футзал, війна, безпека, регламент, спортсмен, змагання, військовий стан, виїзд за кордон.

Petrakov Yevhenii, Leonenko Andrii. Impact of martial state on the organization and functioning of futsal in Ukraine

The article comprehensively examines the impact of martial law on the system of organizing futsal competitions in Ukraine. The conditions that determine the specifics of sports functioning in the context of armed conflict, including organizational challenges and regulatory requirements, are outlined. The current adaptation mechanisms that are being formed within the framework of Ukrainian legislation and sports management practice, in particular, regarding the safety of matches and guaranteeing the rights of participants, are considered.

This research paper highlights changes in the functioning of the competitive calendar, the transformation of the infrastructure base, the loss of individual clubs, as well as new trends in approaches to the training process. An analytical review of current issues is offered, including the missile threat, regional inequality in access to resources, the morale of athletes, and restrictions on international activities. The author identifies promising areas of support for the industry, including the creation of backup venues, digitalization of competitions, mobile academies, institutionalization of psychological assistance, and reform of mechanisms for players to travel abroad.

The study is based on the method of content analysis of regulations, regulations of the Futsal Association of Ukraine, statistical materials and practical examples obtained during the 2022–2025 season. The authors substantiate the need for a national program to support futsal as a tool for social sustainability and unity in times of crisis. These results are relevant for both the sports community and government agencies involved in the field of physical culture, security and education. The results of the analysis can also serve as a basis for the formation of strategic initiatives at the level of state policy in the field of sports in emergency situations. The emphasis is placed on the need to preserve futsal as a social phenomenon that promotes community cohesion, supports youth and ensures the continuity of sports traditions even in wartime. In addition, the role of futsal as a tool for rehabilitation and psychological support for vulnerable populations is emphasized. The study of these aspects allows us to deepen the understanding of the transformation of the sports environment during the armed conflict and to substantiate further steps in the field of national sports policy.

Key words: futsal, war, security, regulations, athlete, competition, martial law, travel abroad.

Вступ. Повномасштабне вторгнення Російської Федерації на територію України поставило перед спортивною спільнотою нові виклики. Особливо відчутними ці виклики стали у сфері футболу – динамічного виду спорту, що об'єднує численні команди в різних регіонах країни. В умовах військового конфлікту зросла актуальність дослідження специфічних труднощів організації футзальних змагань [2].

Війна, розв'язана Російською Федерацією проти України у 2014 році, а згодом трансформована у повномасштабне вторгнення 24 лютого 2022 року, кардинально змінила реалії життя українського суспільства. Під загрозою опинились не лише базові елементи державності, а й такі сфери, як культура, освіта та спорт. У цих надзвичайних умовах спорт, який традиційно виконує функцію соціального інтегратора, зберіг свій потенціал як джерело національного єднання, підтримки морального духу та зміцнення психологічної стійкості громадян. Серед усіх видів спорту футбол посідає особливе місце – він вирізняється компактністю організації, динамікою та масовістю учасників, що робить його максимально чутливим до змін у середовищі.

Дійсно, із початком війни спортивна система України, зокрема й футзальна інфраструктура, зіткнулася з проблемами, яких раніше не існувало в мирний час. Йдеться про фізичне знищення об'єктів спорту внаслідок бойових дій, загрозу життю та здоров'ю спортсменів, руйнування логістичних маршрутів, обмеження на пересування через блокпости, комендантські години та військову адміністрацію. Одночасно змінилися і суспільні пріоритети: значна частина молоді була мобілізована або втратила мотивацію до спортивної діяльності в умовах кризи.

Особливої актуальності набуло питання адаптації змагальної діяльності до нових реалій. У відповідь на виклики війни українські спортивні органи – Українська асоціація футболу (УАФ), Асоціація футболу України (АФУ), Міністерство молоді та спорту – розробили низку регламентів, положень та алгоритмів дій, спрямованих на збереження функціонування національних футзальних змагань [1; 7; 8]. Нові вимоги щодо безпеки, наявності укриттів, акредитації учасників, евакуаційних планів, обмежень кількості присутніх – усе це стало частиною нового стандарту організації футболу у країні в умовах воєнного стану.

Варто зазначити, що окрему проблему становить участь українських спортсменів у міжнародних змаганнях. Законодавчі обмеження, що регламентують виїзд чоловіків за кордон, багатоетапна процедура узгодження поїздок, а також загальний дефіцит фінансування стали додатковим бар'єром для розвитку футболу в умовах війни. Попри все, команди намагаються підтримувати форму, беруть участь у змаганнях, а тренери організовують тренувальний процес навіть в умовах обмеженого доступу до спортивних споруд.

Ця стаття має на меті проаналізувати вплив воєнного стану на організаційно-правові аспекти функціонування футболу в Україні, виявити ключові виклики,

із якими зіштовхуються учасники даного виду спорту, та окреслити потенційні шляхи для подальшої підтримки та відновлення галузі.

Матеріали та методи. Для досягнення поставленої мети дослідження було використано міждисциплінарний підхід, що передбачає поєднання аналітичного, нормативно-правового, емпіричного та описово-інтерпретативного методів. Основу джерельної бази склали регламенти, накази та протокольні документи Асоціації футболу України (АФУ), Української асоціації футболу (УАФ), Міністерства молоді та спорту України, а також рішення Кабінету Міністрів України, що регулюють спортивну діяльність в умовах воєнного стану [3; 7; 8].

Було здійснено контент-аналіз ключових нормативних актів, включно з Додатковими заходами безпеки для проведення змагань (2023), регламентом футзального чемпіонату сезону 2023/2024, порядком погодження змагань під час воєнного стану, затвердженим профільними державними інституціями.

Крім того, для емпіричного аналізу були використані інтерв'ю та фокус-групи з тренерами, адміністраторами клубів та арбітрами, що надали якісні інсайти щодо функціонування футзального середовища у нестабільних умовах. Метод порівняльного аналізу дозволив виявити відмінності між довоєнною і воєнною моделлю функціонування футболу в Україні.

Дані методи у сукупності забезпечили комплексне охоплення теми та дозволили сформулювати обґрунтовані висновки щодо впливу воєнного стану на організацію футзальних змагань і перспективи їх розвитку.

Результати дослідження. У ході дослідження виявлено багатовимірні проблеми, які постають перед організаторами та учасниками футзальних змагань в умовах воєнного стану. Нижче представлено систематизований аналіз ключових викликів із розширеними характеристиками їхнього впливу на функціонування футзальної інфраструктури, кадрового забезпечення, юридичних норм і психологічного клімату в середовищі спортсменів.

Окрім вже означених труднощів, варто звернути увагу на низку нових тенденцій та проблем, що посилюються протягом останніх двох сезонів.

Ми виділили основні проблеми, серед яких такі:

1. *Ракетна загроза та безпека учасників.* Більшість футзальних арен розташовані в загальноосвітніх школах, Палацах спорту або комерційних залах, які не пристосовані до тривалого перебування під час повітряної тривоги. Проведення змагань стало можливим лише у залах із наявними укриттями або в спеціально обладнаних підземних приміщеннях. На практиці це означає, що понад 40% традиційних арен не можуть використовуватись безпосередньо для змагань. Відтак, організатори змушені або переносити матчі в інші області, або зовсім скасовувати турніри, особливо серед дітей та юнацтва.

2. *Зміни в регламенті змагань.* Змагання у Вищій та Першій лігах України з футболу проходять за скороченим або зміненим форматом [7]. Часто відбувається перехід до групового етапу з подальшим плей-оф, без

повного кола матчів, що ускладнює спортивну чесність і конкурентність. Деякі матчі проводяться без попереднього жеребкування, у стислі строки, що знижує рівень підготовки команд. Зростає ймовірність травм через інтенсивні навантаження та зменшення часу на відновлення.

3. *Логістичні проблеми та географічні обмеження.* Команди не мають змоги вільно пересуватись між регіонами. Ряд клубів припинив існування або тимчасово не виступає в офіційних змаганнях. Наприклад, команди з Харкова, Сум, Херсона, Запоріжжя через бойові дії були змушені призупинити участь у чемпіонатах [3]. Поширеною практикою стало проведення матчів у нейтральних зонах, де команди зустрічаються на «третій» території, що суттєво впливає на витрати, відчуття домашнього поля та рівень підтримки вболівальників.

4. *Виїзд футзалістів за кордон.* Через заборону виїзду чоловіків віком 18–60 років виникли серйозні труднощі з участю українських команд і гравців у міжнародних турнірах. Виїзд дозволено лише у складі національної збірної за погодженням із профільними державними структурами [5]. Проте навіть у таких випадках гравці часто стикаються із затягуванням процесу або відмовами. Це серйозно обмежує міжнародну конкурентоспроможність українських клубів і впливає на репутацію країни в міжнародній футзальній спільноті.

5. *Психологічний стан спортсменів.* Частина гравців були мобілізовані або втратили близьких у війні. Багато хто грає в умовах постійного стресу, тривожності, почуття провини або моральної втоми. Також з'явилися випадки участі у змаганнях гравців після поранень або тривалого перебування в зоні бойових дій. Важливо, що досі відсутні централізовані програми психоемоційної реабілітації спортсменів. Питання психологічного супроводу лишається на відповідальності окремих клубів або волонтерських ініціатив [6].

Аналіз ситуації, що склалася в українському футзалі під час воєнного стану, засвідчує потребу у цілісному підході до його підтримки, адаптації та майбутнього розвитку. Нижче пропонуємо низку стратегічних напрямків, які можуть стати основою для подальших дій зі сторони держави, федерацій, тренерської спільноти та органів місцевого самоврядування:

1. Створення системи резервних майданчиків та укриттів.

У зв'язку із відсутністю безпечних умов для проведення матчів у багатьох регіонах, на нашу думку, доцільно створити карту резервних локацій – спортивних споруд, які можуть приймати змагання за умов дотримання вимог цивільного захисту. Асоціація футзалу України спільно з військовими адміністраціями може розробити електронний реєстр таких об'єктів, що дозволить швидко реагувати на зміни безпекової ситуації.

2. Відновлення клубів у прифронтових і постраждалих регіонах.

Необхідно створити окрему програму підтримки клубів, які призупинили або втратили свою діяльність

через війну. Це може бути реалізовано у формі державного або муніципального фонду розвитку футзалу, із грантовими механізмами для закупівлі екіпірування, оренди залів, оплати роботи тренерів. Наприклад, клуби Сходу України, які втратили базу, могли б отримати тимчасову прописку на заході з гарантіями участі у чемпіонатах.

3. Розширення онлайн-змагань та гібридних форматів.

На період активної фази війни доцільно розвивати моделі дистанційних змагань серед дитячих і юнацьких команд – техніко-тактичні челенджі, відеоаналіз, віртуальні турніри. Така практика не лише дозволить підтримати змагальний дух, але й послугує додатковим освітнім компонентом у розвитку гравців.

4. Інституалізація психологічної підтримки.

Важливим є впровадження обов'язкових програм психологічного супроводу команд – із залученням фахівців-психологів до роботи в клубах. Федерація може запровадити регіональні курси для тренерів з основ кризової психології, щоб мінімізувати наслідки стресу у спортсменів, які пережили травматичні події.

5. Лібералізація правил виїзду для футзалістів.

Із урахуванням потреб міжнародного представництва України доцільно ініціювати зміни в нормативній базі, які дозволять клубам або федераціям формувати офіційні списки для виїзду гравців на міжнародні турніри. Це підвищить престиж футзалу, дозволить зберігати спортивну форму гравцям і розвиватиме імідж України за кордоном.

6. Освітньо-тренерські хаби в безпечних регіонах.

Для підтримки безперервного розвитку кваліфікації тренерського складу варто створити освітні осередки на базі закладів вищої освіти західних областей. Такі хаби могли б поєднувати підвищення кваліфікації, проведення семінарів, доступ до онлайн-курсів і консультацій із провідними фахівцями.

7. Мобільні футзальні академії.

В умовах втрати постійного місця тренувань мобільні академії – невеликі групи з інвентарем, що працюють у громадах – можуть стати ефективним способом збереження масовості футзалу. Така практика вже застосовується в Полтавській та Львівській областях і довела свою результативність у залученні дітей-переселенців.

8. Цифровізація процесів і статистичного обліку.

У період кризи важливо зберігати інформацію про стан справ у футзалі. Варто запровадити єдину цифрову платформу обліку команд, гравців, результатів і тренерської роботи. Це спростить планування змагань, дозволить виявляти резерви й підвищить прозорість у формуванні складів команд.

9. Міжнародна співпраця та волонтерські обміни.

Необхідно активізувати співпрацю з міжнародними футзальними федераціями, фондами та діаспорними організаціями. Ініціативи на кшталт обмінів молодіжними тренерами, запрошення гравців до тимчасових академій за кордоном або участь у реабілітаційних зборах могли б дати новий імпульс українському футзалу.

10. Повернення футзалу як елемента відновлення громад.

Футзал здатен стати частиною програми соціальної згуртованості після перемоги. Проведення міжгромадських турнірів, чемпіонатів громад із залученням військових, ветеранів, переселенців сприятиме відновленню довіри, єдності й активізації соціального капіталу на місцях. У цьому сенсі футзал має надзвичайно потужний гуманітарний і терапевтичний потенціал.

Таким чином, із урахуванням викладених підходів можна стверджувати, що навіть в умовах воєнного часу футзал не лише зберігає життєздатність, а й демонструє адаптивність і потенціал для розвитку. Підтримка цієї сфери може стати важливим кроком до консолідації суспільства, збереження національного спорту та формування нових генерацій свідомих, сильних і згуртованих громадян України.

Висновки. Організація футзальних змагань в умовах війни потребує нових підходів до безпеки, гнучкості регламентів, юридичної підтримки виїзду спортсменів за кордон та створення систем психологічної допомоги. Позитивні приклади адаптації (проведення матчів у метро, зміни формату турнірів, поява благодійних футзальних подій для військових) свідчать про життєздатність футзалу навіть у надзвичайно складних обставинах.

Подальше функціонування футзалу як частини української спортивної культури залежить від активної позиції федерацій, підтримки держави та міжнародних партнерів.

У перспективі подальших досліджень важливим напрямком є глибший аналіз впливу воєнного стану на психофізіологічну підготовку спортсменів, зокрема в умовах хронічного стресу, обмеженої мотивації та нестачі змагальної практики. Актуальним залишається вивчення ролі футзалу в соціальній адаптації дітей-переселенців та ветеранів бойових дій, які потребують інклюзивних форматів спортивної участі.

Окрему наукову нішу становить дослідження цифрових інновацій у футзалі – використання аналітики, віртуальних тренувань і онлайн-змагань як засобів підтримки змагальної активності в умовах небезпеки. Подальші розвідки можуть бути спрямовані на порівняльний аналіз досвіду інших країн, які переживали збройні конфлікти, із метою запозичення ефективних практик у сфері спорту в умовах надзвичайних ситуацій.

Не менш важливим є моніторинг змін у законодавчій базі, що регламентує виїзд спортсменів за кордон, а також дослідження механізмів взаємодії між спортивними федераціями, місцевою владою та силовими структурами. Це дозволить створити цілісну модель управління футзалом у кризовий період, що буде придатною до масштабування і в післявоєнний час.

Таким чином, подальші наукові розвідки мають бути зосереджені не лише на аналізі наявних проблем, а й на проектуванні інституційно стійких моделей відновлення і розвитку футзалу як частини національної системи фізичної культури, яка відіграє ключову роль у зміцненні соціальної єдності та національного духу.

Література:

1. Додаткові заходи безпеки для організації та проведення футбольних матчів в Україні в умовах воєнного стану. URL: <https://upl.ua/uploads/2403/QGfli7mBn-I6lga3lpgkXKAmYBCNjXEJ.pdf> (дата звернення 12.06.2025 р.)
2. Іваненко О. Ф. Вплив воєнного стану на спортивну інфраструктуру України // Фізична культура і спорт. 2023. № 4. С. 18–24.
3. Офіційний сайт Асоціації футзалу України. URL: <https://futsal.com.ua/> (дата звернення 10.06.2025 р.)
4. Офіційний сайт Української асоціації футболу. URL: <https://uaf.ua/> (дата звернення 7.06.2025 р.)
5. Про внесення зміни до Правил перетинання державного кордону громадянами України : Постанова Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2022 р. № 1082. *Офіційний вісник України*. 2022. № 44. Ст. 2401.
6. Ревнівцев Б. О., Кутек Т. Б. Сутність психологічної підготовки спортсмена: методичні рекомендації. Житомир: ЖДУ імені Івана Франка, 2023. 74 с.
7. Регламент проведення чемпіонату України 2023/2024 років з футзалу серед чоловіків (вища ліга) – попередні та фінальні змагання. Київ: АФУ, 2023 р. 6 с.
8. Регламент Чемпіонату України серед команд вищої ліги «Екстра-ліга» з футзалу сезону 2024/2025 років. Київ: АФУ, 2024. 45 с.

References:

1. Additional security measures for organizing and conducting football matches in Ukraine under martial law. (n.d.). *Ukrainian Premier League*. <https://upl.ua/uploads/2403/QGfli7mBn-I6lga3lpgkXKAmYBCNjXEJ.pdf>
2. Ivanenko, O. F. (2023). The impact of martial law on the sports infrastructure of Ukraine. *Physical Culture and Sport*, (4), 18–24.
3. Futsal Association of Ukraine. (n.d.). *Official website*. <https://futsal.com.ua/>
4. Ukrainian Association of Football. (n.d.). *Official website*. <https://uaf.ua/>
5. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2022, September 27). On the amendment to the Rules for crossing the state border by citizens of Ukraine: Resolution No. 1082. *Official Bulletin of Ukraine*, (44), Art. 2401.
6. Revnivitsev, B. O., & Kutek, T. B. (2023). The essence of psychological training of an athlete: Methodical recommendations. Zhytomyr: Ivan Franko Zhytomyr State University.

7. Association of Futsal of Ukraine. (2023). Regulations for the Championship of Ukraine 2023/2024 in futsal among men's teams (top league) – preliminary and final competitions. Kyiv: FAU.

8. Association of Futsal of Ukraine. (2024). Regulations of the Championship of Ukraine among top league teams “Extra-League” in futsal for the 2024/2025 season. Kyiv: FAU.

Дата першого надходження рукопису до видання: 19.06.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 24.07.2025

Дата публікації: 02.09.2025